

УДК 346.3

ОСОБЛИВОСТІ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

М. О. Юрчик

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня 4 курсу

спеціальності «Право»,

навчально-науковий інститут права

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Ю. Є. Вовк

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Наголошується на значенні господарсько-правової відповідальності. Зазначено характерні особливості та сфера застосування господарсько-правової відповідальності. Вказується на важливості забезпечення єдиного підходу у застосуванні господарських санкцій.

Ключові слова: господарсько-правова відповідальність, господарський облік, господарські санкції, господарські правовідносини, Господарський кодекс України.

The importance of economic and legal responsibility is emphasized. Characteristic features and scope of application of economic and legal responsibility are specified. The importance of ensuring a unified approach in the application of economic sanctions is indicated.

Keywords: economic and legal responsibility, economic accounting, economic sanctions, economic legal relations, Economic Code of Ukraine.

В сучасних умовах активізації господарського обігу важливу роль відіграє питання господарсько-правової відповідальності. Господарсько-правова відповідальність як і будь-яка інша відповідальність настає в разі вчинення правопорушення. В юридичній літературі є різні підходи до визначення даного поняття.

Поряд з цим, в законодавстві України не має визначення такого поняття як «господарсько-правова відповідальність». В ч. 1 ст. 216 ГК зазначається: «Учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, передбачених цим Кодексом, іншими законами та договором».

В статті 216 ГК зазначаються також принципи, на яких повинна базуватись господарсько-правова відповідальність. Але чи всі учасники господарських відносин можуть бути суб'єктами господарсько-правової відповідальності.

Згідно з ст. 2 ГК учасниками відносин у сфері господарювання є суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

Загалом господарсько-правова відповідальність може бути визначена як правовідносини, які виникають внаслідок вчинення господарського правопорушення між суб'єктами господарювання або між суб'єктом господарювання та органом державної влади чи органом місцевого самоврядування, в результаті чого суб'єкт господарювання, винний у

вчиненні правопорушення зазнає несприятливих наслідків майнового або організаційного характеру, які передбачені господарсько-правовими санкціями.

Застосування господарських санкцій повинно гарантувати захист прав і законних інтересів громадян, організацій та держави, в тому числі відшкодування збитків учасникам господарських відносин, завданих внаслідок правопорушення, та забезпечувати правопорядок у сфері господарювання.

Сферою застосування господарсько-правової відповідальності є господарські правовідносини: господарсько-майнові та господарсько-організаційні. Юридичною підставою – акти господарського законодавства та господарські договори. Фактичними підставами – господарське правопорушення, склад якого залежить від виду (форми) господарсько-правової відповідальності.

Як заходи впливу на правопорушника застосовуються господарські санкції, в результаті застосування яких для правопорушника настають несприятливі економічні та/або правові наслідки. У сфері господарювання застосовуються такі види господарських санкцій: відшкодування збитків; штрафні санкції; оперативно-господарські санкції. Порядок застосування санкцій залежить від виду та форми господарсько-правової відповідальності.

Досить ефективним є застосування адміністративно-господарських санкцій. Зокрема органи державної влади та органи місцевого самоврядування відповідно до своїх повноважень та в порядку, встановленому законом, можуть застосовувати до суб'єктів господарювання такі адміністративно-господарські санкції: вилучення прибутку (доходу) – ст. 240 ГК; адміністративно-господарський штраф – ст. 241 ГК; стягнення зборів (обов'язкових платежів) – ст. 242 ГК; зупинення операцій за рахунками суб'єктів господарювання – ст. 243 ГК; застосування антидемпінгових заходів – ст. 244 ГК; припинення експортно-імпортних операцій – ст. 245 ГК; застосування індивідуального режиму ліцензування – ст. 245 ГК; зупинення дії ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання певних видів господарської діяльності; анулювання ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання окремих видів господарської діяльності; обмеження або зупинення діяльності суб'єкта господарювання; скасування державної реєстрації та ліквідація суб'єкта господарювання – ст. 247 ГК; інші адміністративно-господарські санкції, встановлені Господарським кодексом та іншими законами.

Поряд з цим, в окремих випадках сучасний стан правового регулювання господарсько-правової відповідальності характеризується недостатньою ефективністю, що на практиці призводить до численних зловживань і порушень з боку суб'єктів господарювання. Особливо важливим в сучасних умовах є забезпечення та вдосконалення господарсько-правової відповідальності за правопорушення в сфері використання державних коштів.

Одним з учасників господарських відносин, що виникають у сфері застосування заходів забезпечення ефективного використання державних коштів, є суб'єкт публічно-владних повноважень, який правомочний приймати рішення щодо виділення бюджетних коштів господарюючим суб'єктам на підставі договорів (у тому числі господарсько-правового характеру), державних цільових програм соціально-економічного розвитку та інших актів, визначених законодавством. І ця обставина обов'язково повинна бути врахована в процесі застосування окремих видів господарських санкцій.

У сфері господарських правовідносин стосовно забезпечення ефективного використання державних коштів до осіб, що вчинили правопорушення застосовуються оперативно-господарські санкції. І однією з поширених господарських санкцій цієї форми господарсько-правової відповідальності є покладення на суб'єкта господарювання-правопорушника обов'язку повернути незаконно отримані державні кошти.

Таким чином, господарсько-правова відповідальність є самостійним науковим поняттям, сформованим на основі загальних ознак юридичної відповідальності, вироблених

теорією права. В процесі застосування господарсько-правової відповідальності виникають численні колізії. Важливим є забезпечення єдиного підходу у застосуванні господарських санкцій.

1. Петруненко Я. Удосконалення господарсько-правової відповідальності за правопорушення в сфері використання державних коштів. *Господарське право і процес*. 2019. № 5. С. 93–96. 2. Заярний О. А. Деякі особливості господарсько-правової відповідальності за порушення організаційно-господарських зобов'язань, що виникають з договорів. *Вісник господарського судочинства*. 2009. № 7. С. 171–177. 3. Щербина В. С. Адміністративно-господарські санкції в системі заходів господарсько-правової відповідальності. *Вісник господарського судочинства*. 2012. № 2. С. 180–185.